

In diesem Bande fehlen die Schriften Nr 39-41.

21. Sep. 1955.

Suchier.

Nr. 60.2.

DISSERTATIO THEOLOGICA,

Quæ

MESSIAS

CAPITIS LIII. JESAIÆ,

SCOPUS UNICUS

esse,

Contra Hug. GROTIUM & JUDÆOS recentiores demonstratur,

Quamque

DIVINA FAVENTE GRATIA

CLEMENTISSIMIS AUSPICIIS

FRIDERICIANIS,

PRÆSIDE

HENRICO OPITIO,

SS. Theol. Doct. ejusdemq; Prof. Ord.

Ad diem Junii MDCCIL.

publicè defendet

JOSIAS HENRICUS OPITIUS, H. F.

SS. Theolog. Cult.

K I L O N I,

Typis Bartholdi Reutheri, Academ. Typogr.

32

DSSERTATIO THEOLOGICA

MESSIAS

CAPITULUM III. PARS II.

SCOPUS UNICUS

esse

Contra H. GROTIUM & JUD. REGEN-
IUM demonstratum

Quamvis

DIVINA FAVENTE GRATIA

CLEMENTISSIMIS AUSTRIAE

FRIDERICI VI. CAESARIS

PRÆSIDIO

HENRICO OPITIO

SS. Theol. Doct. eiusdemq; Prof. Ord.

Abstem Janii MDCCII

publicè defendere

JOSIAS HENRICUS OPITIO, H. R.

SS. Theol. Doct.

LITON

Typis Bartholdi Reuhneri, Academ. Typogr.

I. N. J. A.

Sillum in toto Codice V. T. luculentum de Messia habetur Vaticanum, id ipsum sane præbet Caput LIII. Jesaiæ, utpote in quo præter Messiae nativitatem, tam perspicue de ejus Passione, morte, sepultura, resurrectione atque officii ejus agitur, ut teste Hieronymo in Prologo ad Paulam & Eustachium, nec non Augustinum lib. 18. de C. D. c. 29. *Evangelistam verius, quam Prophetam agere videatur Jesaias.* Unde & Christiani feliciter sæpè hoc Capite usi fuerunt in Conversione Judæorum. Certe B. Helvicus in Append. III. Elenchi Judaici §. 39. scribit: *Novi ego inter Judæos, qui hoc solo ferme loco Esaiæ permoti fuerunt, ut Christianismo favere cæperint.* Et D. Calovius in Bibl. illustr. ad h. l. adducit Joh. Isaacum Levitam, qui in defensione Veritatis Hebr. S. Script. l. 2. p. 82. suo Exemplo idem confirmat, quando scribit: *Ingenuè profiteor, illud ipsum caput (Jes. LIII.) ad fidem Christianam me adduxisse; & postea addit, quomodo aliis quoque Rabbini ex hoc Capite os oppilarit, quando subjungit: His proximis Comitibus Francofurtensibus cum quinque Rabbini sum congressus, quos ex eodem Capite in eas angustias redegi, osq; illorum obturari, ut ne verbum quidè adversus argumenta & rationes meas respondere potuerint.* Quare Cl. Hulsius Theol. Jud. p. 318.

hoc Caput Jesaiarum ex merito vocat *Carnificinam Judæorum*, & subjicit, *sibi aliquos Judæos de hoc Capite confessos esse, Rabbinos suos ex Propheticis scripturis facile se extricare potuisse, modo Esaias tacuisset.* Quâ Capitis hujus eximia dignitate allekti, atque amore Messiaï nostri inducti, datâ etiam peculiari quadam occasione, hac vice demonstrabimus, solum Messiam, eumque Jesum nostrum Nazarenum esse Subjectum & Scopum totius hujus Capitis LIII. Quô demonstratô, haud difficile erit suo tempore demonstrare ea, quæ supra diximus, de Messiaï nostrô quoque agere. Faxit summum Numen, ut quæ hic commentamur, vergant in confirmationem Christianorum, & conversionem ac salutem Israelis, Amen.

§. 2. Messiam nostrum esse *σικωδὸν σικωπιμάτων* uti totius Scripturæ S. ita & hujus Pericopes Jesaiaræ, tum contra *Hug. Grotium* hic Judaizantem, tum contra ipsos *Judæos* demonstraturi, ante omnia præsupponimus, Textum hunc totum à Cap. LII. vers. 13. usque ad Capitis LIII. vers. ultimum arctè cohære-
re; id quod non solum ex attentâ totius illius sectionis consideratione, sed & ex consensu antiquissimæ Paraphraseos Chaldaicæ Jonathanis, plerorumque Rabbinarum, & tantum non omnium Interpretum Christianorum constat. Etenim ex Rabbinis id fatetur *R. Aben Esra* ad h. l., quando ait: והכנן בעיני כי כל הפרשה רבקה *Rectum mihi videtur, totam hanc sectionem cohære-
re.* *R. Sal.*

R. Sal. Jarchi, R. Mose Bar Nachmann, R. Saadia, Baal Hatturim, Kimchi, Abarbenel aliique. Et quamvis Abarbenel Paraphraſtae Jonathani tribuat, quaſi priora tantum quatuor commata de Meſſia, reliqua vero de quovis juſto exponat, falſum tamen id eſſe, vel ipſa *ἁποſτολικά* docet. Ex Chriſtianis verò tum Patres antiqui *Juſtinus Martyr* in Dialogo cum Tryphone, *Origenes* lib. 1. contra *Celſum*, & *Auguſt.* lib. 18. de C. D. c. 26, tum Græca 70. interpp. tum verſio vulgata Latina unà cum verſionibus Latinis aliis, & B. Lutheri Germanica ac Lutherani Interpretes, quantum quidem conſtat, omnes hic inter ſe conveniunt.

§. 3. Quibus ſic ſuppoſitis ſtatuumus *Subjectum* totius hujus Sectionis Jeſaianæ non eſſe *ψυλδνδρωον*, ſed omnino *θεδνδρωον* *Servum illum Dei juſtum*, primis ſtatim parentibuſtanquam *Semen mulieris contrituum caput Serpentis infernalis* in Paradifo promiſſum Gen. 3. 15. & ut *Conſolatorem totius generis humani* Gen. 5. 29. agnitum, ac Patriarchis V. T. per tot typos & ſacrificia adumbratum *Meſſiam, Dominum noſtrum J. C.* Quod ne temerè aſſeruiſſe videamur, noſtram ſententiam ſeqq. V. ſtabiliemus Argumentis: nim.

§. 4. *Argum. I.* Evincit id contextus hujus cum præcedentib9 non minus quam ſeqq. optima Cohærentia, nec non ipſius Textus omniumque ejus partium & prædicatorum conſideratio & ad Meſſiam applicatio.

I. *Cohærentiam* textus quod ſpectat, conſiſtit

ea in hoc , quod Propheta in Cap. LII. excitat Zijo-
nem spiritualem, ut ex spirituali Babele seu confusa
Pharisæorum tyrannide exeant v. 1-6. , atque Apo-
stolis Evangelizantibus exitum illum suadentibus
aures præbeant v. 7-10. seq; Duci illius exirûs ac Con-
gregatori, Deo Israelis, Messiaë inquam jungant, v. 11.
12. utpote qui tanquam *Servus Dei* intelligenter &
prosperè sit acturus v. 13. Et quamvis prius in statu
exinanitionis multis stupori sit futurus v. 14. brevi-
ter tamen in statu exaltationis ita esse evehendū , ut
vix sit, qui id credat Cap. LIII. v. 1. imprimis si quis
humilem ipsius ortum, externam speciem , & à suis
contemtū, imò à Deo immissam afflictionē attendat
v. 2. 3. quam tamen non ob sua, sed ob aliena peccata
sustineat, vers. 4. 6. & quidem admodū patienter v. 7.
unde & ex ea liberatus sit v. 8. & quia sic multa & gra-
vissima pro peccatoribus pertulit, itaque multos etiā
sibi addictos habebit; quib9 in N. T. multa & magna
beneficia præstabit Cap. LIV. v. 1. seqq. (II.) Singula-
rū partium considerationē & ad Messiam *applicatio-
nem* quod attinet, ea talis est, ut nonnisi Messiaë, no-
stroque Salvatore, Jesu Nazareno competat. Is e-
nim solus justus ille Dei servus est , ille inquam Ser-
vus de quo dixerat cap. 42. i. *Ecce servus meus quem
sustento , electus meus , qui beneplacuit animæ meæ :
dedi super eum spiritum meum : judicium ad gentes
exire faciet.* Et cui dixerat Jes. 49. v. 6. *parum mihi
est, ut sis mihi Servus ad suscitandas tribus Jacob :* Du-
ctor & Collector suæ Ecclesiæ Jes. 52. 12. Solus is a-
perfit doctrinā suā & sanguine suō gentes multas,
& ad

& ad fidem suam convertit reges per prædicationem Evangelii, in quâ ipsis ob oculos posita fuerunt, quæ antea non viderunt, & ex qua intellexerunt ea, quæ prius non audiverunt v. 13. 14. 15. Solus is ascendit sicut planta tenera & sicut radix è terra arida reffloruit Cap. LIII. 2. Solus is despectus & cessans virorum sive præ omnibus viris, ac vir dolorum maximorum fuit v. 3. Solus is morbos nostros tulit, & dolores nostros bajulavit ipse, v. 4. Is enim agnus Dei est, qui tollit peccata mundi Joh. 1. 29. Solus is ob prævaricationes nostras confossus & ob iniquitates nostras percussus fuit: Super solo ipso est castigatio pacis nostræ, sive quâ nobis acquisivit pacem; solum eius vulneribus sanitas data est nobis. In solum ipsum Jehovah incurrere fecit iniquitatem omnium nostrum v. 5. 6. Solus is gravissimè afflictus est, nec tamen os suum (impatenter) aperuit, sed sicut agnus ad mactationem ductus, & sicut ovis coram tonforibus suis obmutuit, v. 7. Solus is, postquam ex angustia & judicio ereptus, generationem habet inenarrabilem vs. 8. solus is iniquitatem nullam fecit, nec dolus ullus in ore ejus inventus v. 9. utpote qui Solus est ἀναμάτητος. Conf. 1. Pet. 2. 22. Solus is posuit animam suam in reatum h. e. pro reatu hominum mortuus fuit, sed tamen (post resurrectionem) vidit semen (nimirum doctrinæ suæ addictos) prolongavit dies, & voluntas Jehovæ per manum ejus prospere successit v. 11. Solus is tanquam servus Dei justus per scientiam sui justificavit multos, dum iniquitates eorum ipse portavit v. 12.

Con-

Contra verò hæc omnia junctim sumpta nulli eorum, quos alii Subjectum hujus vaticinii venditant, convenit, ceu infra *Arg. IV.* prolixè demonstrabimus.

§. 5. *Arg. II.* Probat id ipsa infallibilis ac frequentissima Spiritus S. de Christo in N. T. expositio. Duodecies enim hoc Vaticiniū hujus Capitis Esaiæ in N. T. allegatur & semper atq; unicè de Christo exponitur. Ita enim Matthæus c. 8, 17. postquam enarraverat, Christum plurimos ægrotos & Dæmoniacos sanasse, provocat ad vaticinium hoc Jesaianum de Christo, hæcque facta esse dicit, ut impleretur, quod dictum per Prophetam dicentem, *Infirmities nostras suscepit, & morbos portavit* (Jes. 53, 4.) Et Marcus c. 15, 28. post narrationem crucifixionis inter duos latrones addit, ita impletam esse scripturam, Jes. 53. 12. quæ dicit: *Et cum impiis reputatus est:* & Christus ipse ap. Luc. 22. 37. Idem hoc dictum in se impletum iri prædixit. Quin vir Æthiops Eunuchus, Dynasta Candaces Reginae Æthiopum exlectione hujus Capitis, ejusque de Christo per Philippum divinitus factâ explicatione ad Christum conversus atque baptizatus fuit, Act. 8. 26-fin. sic Christus 1. Cor. 15. 3. dicitur mortuus esse pro peccatis nostris sec. scripturam, nimirum Jes. 53. 5. 8. 9. & 1. Pet. 2. 22. Jesus noster dicitur is, qui peccatum non fecit, neque inventus dolus in ore ejus ex Jes. 53. 9. quod Argumentum nobis Christianis planè ἀδιάλυτον καὶ ἀμετάκλητον est, minimum omnibus tale esse debet.

§. 6. *Arg. III.* Confirmant idem *Autoritates* Christianorum omnium (Anonymum quendum & *Hug. Grotium* si excipias, de quibus inf. *Argo IV.*) itemque *antiquorum Judaorum*, utpote qui olim ante Controversiam cum Christianis motam vel fervidius agitatam multò candidius, quam hodie recentiores mentem Synagogæ suæ aperuerunt: Etenim (1) *Vetustissimus interpres Chaldaeus Jonathan Ben Uzielis* in suo Targum prima verba Vaticinii hujus Jesaïæ *הנה ישכיל עבדך וגו'* expressè de Messia explicat, dum ea ita transfert: *המ יצלה עבדך* *משירא ירום ויסגי ויתקור לחנא*: *Ecce prospere aget servus meus MESSIAS, extolletur, crescet & invalescet valde.* Quanta vero hujus Paraphrastæ inter Judæos sit autoritas, ipsiusque scripturæ fere compar, docent passim Talmudistæ e. g. tract. *בבבא* fol. 3. col. i. quando asserunt, *Jonathanem translationem suam elocutum esse ex ore Haggai, Sachariae & Malachiae*, & in *Bava bathra* fol. 134. col. i. ubi Jonathan dicitur *maximus inter octoginta Hillelis discipulos, quorum minimus Rabban Jochanan, cujus tamen eruditio stupenda plane fuerit*: Imo tanta ejus sanctitas, ut *qua horâ sederit in lege occupatus, omnes ipsum prætervolantes aviculae fuerint combustæ*: quia de ipso Talmudistæ communiter dicunt: *אם לא דתרגומא דהאי לא דהאי ידענא קאמר* h. e. *Nisi Targum illius textus esset, nesciremus quid diceret.*

§. 7. (2) *Talmudistæ*, quorum eadem, quæ Jonathanis de Subjecto sectionis nostræ mens & sententia est, quod id nimirum sit *MESSIAS*. Ita enim

in Mafsch. Sanhedrin cap. chelek fol. 98. col. 2.
 lin. 7. à fin. quaritur מה שמו וגו' *Quodnam est nomen
 ejus* (scil. Messiaë) (Verba ipsa Rabbinica ubique ob
 chartæ angustiam studio omittentes versionem
 tantum Latinam exhibebimus) : & respondet :
Illi de domo R. Schile dixerunt, Schilo: quia dicitur
(Gen. 49. 10.) usque dum veniat Schilo &c. &c.
Sed Doctores nostri dixerunt ברוך Leprosus de domo
Rabbi est nomen ejus: quia dicitur (Jes. 53. 4.) Ve-
 re morbos nostros ipse tulit, & dolores nostros ba-
 julavit ipsos; & nos reputavimus eum plagatum
(leprosum) & percussum Dei (à Deo) & afflictum.
 Et paulo ante, nim. col. 1. lin. 8. à fin. narra-
 tur Historiola vel potius fabula hæc Talmudica
 רובל אשכח לאריותו וגו' *R. Josua Filius Levi invenit*
Eliam, & R. Simeon Filium jochai, qui stabant in
ostio horti voluptatis (Praradisi) & dixit eis: Ve-
niemus ad seculum venturum? Dixit eis, si Domi-
nus iste voluerit. Dixit R. Josua filius Levi: Duos vi-
di, & vocem trium audivi. Dixit eis: quando ve-
niet Messias? dixerunt ipsi: vade & quere ab ipso.
Dixit, ubi sedet? In porta Romæ. Sed quod est sig-
num ejus? sedet inter pauperes patientes infirmitates,
& ipse quoq; leprosus est, sicut scriptum (Jes. 53. 5) *Eti-*
ipse plagatus est ob culpas nostras &c. & v. 4. Verè
infirmitates nostras ipse tulit, dolores nostros ip-
se bajulavit, & nos reputavimus ipsum ברוך lepro-
sum. Ex qua confabulatione (licet satis inepta)
 constat tamen de Talmudistarum hujus capituli Sub-
 jecto sententia.

§. 8. Sic (3) *Liber Zobar* maximæ post Talmudem inter Judæos autoritatis, itidem Sectionis nostræ Jesaianæ Subjectum facit Messiam, quando habet: in שמות Col. 379. & 380. edit. Lubl. in fol. כננתא דערן אית היכלא דאקרי היכלא דכני מרעין וגו'
*In horto Eden est palatium quoddam, quod dicitur palatium agrotorum, in quod Messias ingrediens clamat; Omnes morbi, omnes dolores, omnes castigationes Israëlitarum veniant. Tunc omnes venerunt super ipsum. Et nisi ipse alleviasset ab Israëlitis & sustulisset super se (imposuisset sibi), non fuisset ul-
 ulus homo, qui potuisset portare castigationes Israëlitarum propter pœnas legis. Hoc est, quod scriptum est: Verè morbos nostros ipse tulit &c. propterea quod non numerare possumus pœnas, quæ imminet filio hominis omni die; & omnes descenderunt in hunc mundum à horâ, quâ data est lex. &c. &c. Quæ tam prolixè enarrare placuit, ut appareat, antiquorum judæorum eandem de passione & satisfactione Messia, quæ hodie Christianorum est, fuisse doctrinam & sententiam, licet multis fabulis involutam & obtenebratam.*

§. 9. (4) Antiquissimus *Liber Rabboth* Sectionem hanc nostram Jesaiaæ itidem de Messia exponit, e.g. in *Breschith Rabba* super illud Gen. 1, 3. legitur memorabilis dialogismus Jehovæ & Messia de futuris Messia passionibus ap. R. Mose Haddarschan hisce verbis וַיֹּאמֶר יְהוָה וְיָרְדוּ רַקְבָהּ וְגו' Dixit Jehovab sanctus benedictus, Messia juste mi, isti, qui sunt reconditi aperte, hujusmodi erunt, quod futurum est, ut peccata

eorum inducant te in jugum grave &c. Respondit
 coram eo Messias; Domine mundi, ego quidem letus
 suscipio super me tribulationes istas sive tormenta, eo
 tamen pacto, ut tu in diebus meis vivifices mortuos,
 & eos qui à primo Adamo usque ad illud tempus
 mortui fuerint &c. Dixit ei sanctus Benedictus:
 Concedo. Protinus igitur suscepit ex dilectione super
 se Messias tormenta omnia & tribulationes, sicut
 scriptum est *Jof. 53.* Afflictus est & angustiat. I-
 dem R. Mose Haddarschan *Gen. 24, 67.* וביאה יצחק
 וזרה מלך המשיח hæc habet *Et fuit Rex Messias in generatio-
 ne impiorum, deditque cor suum adquirendas
 misericordias pro Israele, & ad jejunandum & hu-
 miliandum se pro illis, sicut dictum est (Jef. 53, 9.)* Et
 ipse vulneratus est propter prævaricationes no-
 stras, & ipse (Messias) petens misericordias pro ipsis
 cum peccant, sicut dictum est (*Jef. 53.*) & in livore
 ejus medicatum (medicina parata) est nobis, &
v. 12. Et ipse (Messias) peccatum multorum tulit,
 & pro transgressoribus intercessit. Et super *Gen.
 28, 10.* ויצא יעקב מכאר שבע *Et egressus est Jacob
 de Bersaba, addit מי אתה הר גדול גו' Quis tu mons
 magne? (Zach. 4, 7.) Mons magnus iste est Messias:
 & quare vocat eum magnum? Quia est major, quam
 Patres, sicut dictum est (Jef. 52, 13.)* Ecce prudenter
 aget fervus meus. i. e. Messias, qui levabitur plus
 quam Abraham &c. Ita & in Midrasch Ruth super
 illud cap. 2, 14. גשי הלום *Accede huc.* seqq. habentur
 &c. על מלך המשיח וכו' *Loquitur de Rege Mes-
 sia*

ſia: Accède buc ſc. ad regnum : & comedas de pane ſc. de pane regni, & intingas buccellam tuam in acetum. Iſta ſunt tormenta vel tribulationes, ſicut dictum eſt ap. Jeſ. c. 53, 5. Et ipſe vulneratus vel tribulatus eſt propter prævaricationes noſtras : & contritus propter iniquitates noſtras. Caſtigatio pacis noſtræ ſuper illum, & in livore ejus medicatum eſt nobis.

§. 10. Nec (5) Denegat nobis calcalum ſuum Autor antiquiſſimi libri *Siphre*, quando ſcribit יוסי הגבולי וכו' Dixit R. Joſe Galileus : Egredere & diſce meritum Regis Meſſie, & præmium juſtorum &c. Rex Meſſias afflictuſ & humiliatuſ jejuniis, & penitentiæ affectuſ, ſicut dictum (Jeſ. 53. 5.) Et ipſe afflictuſ propter culpas noſtras, attrituſ propter iniquitates noſtras. *Quantò magis juſtificabit omnes generationes & univerſas.* Hoc enim eſt, quod dicitur : (verſ. 6.) Deus occurrere fecit in eum peccata omnium noſtrùm.

§ 11. Neque (6) de alio, quam de Meſſia noſtram Sectionem intelligit liber antiquus *Pſikta*, quando habet : הנה נשמה המשיח וכו' *Produxit Deus benedictuſ animam Meſſie, dixitque ipſi, viſne Tu Janare & redimere filios meos poſt ſex millia annorum ?* Reſpondet ei, volo : Dixit ipſi, an etiam ſuſtinebis Caſtigations ad abſtergendum iniquitates eorum ? ſicut ſcriptum eſt (Jeſ. 53, 4.) Vere morbos noſtros ipſe tulit. Reſpondit : ſuſtinebo eas cum gaudio. Itemque Midraſch *Tanchuma* cit. in *Julkut E-* dit. Cracov. fol. 53. col. 3. fin. הנה תשכיל עבדך זה מלך

וְגוֹ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ וְגוֹ
Ecce prospere aget servus meus: Hic est Rex Messias, extolletur & elevabitur & altus erit valde: Extolletur præ Abrahamo sec. quod scriptum est de eo Gen. 14, 12. Extuli manum meam ad Dominum: elevabitur super Mosen de quo scriptum est (Num. 11, 12.) Quod dices mihi, eleva ipsum in sinum tuum. Alius erit supra angelos ministerii, quia dicitur Ez. 1, 18. Et apud idibus earum altitudo erat: Et sis dicitur Zach. 4, 7. Quis tu mons magne! quia ipse major est patribus.

§. 12. Plura talia, quæ ex antiquissimis Judæorum libris adduci possent, studio omittimus, contenti ingenua confessione R. Mose Alshech, qui de hac Pericope Jesaiana candidè scribit: רַבֵּי רַבֵּי פַּה אַחַר קִימוּ וּקְבִלוּ בֵּי עַד מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ יִבְרַךְ *Rab- bini nostri p. m. uno ore statuunt & tradunt, hic de Rege Messia sermonem esse, & postea totius hujus capitis elegantissimam & maximam partem menti Christianorum respondentem paraphrasin subjungit, dignamque, quæ tota huc transcriberetur, nisi id chartæ prohiberet angustia. Superiora autem hic afferre placuit, ut Judæi pariter & Christiani videant, doctrinam & sententiam nostram de Passione & satisfactione Christi pro peccatis hominum esse antiquissimam, eandemque, quæ hodie Christianorum est, adeò ut non habeant, eorum recentiores Judæi, multò minus Pseudo-Christiani & Sociniani eam vel novitatis vel falsitatis accuset.*

§. 13. *Argum. IV.* Arguit idem Contradicentium perpetua *Fluctuatio & Colliso*, quod certissimum indicium est rei plerumque suspectæ, si non prorsus falsæ, qualis omninò hic deprehenditur. Etenim hi à veterum expositione, quâ Messias unicum subjectum hujus pericopes statuitur, recedentes, eò quod illam causæ suæ minus favere vident, nihil non moliuntur, ut nobis Christianis illum bolum eripiant. Unde alii Caput hoc *Jesaiæ de Abrahamo*, alii *de Mose*, alii *de Zorobabele*, alii *de Angelis ministerii*, alii *de Messia filio Josephi*, alii *de Jeremia*, alii *de Josia*, alii & quidem plerique recentiores *de Populo Israelitico*, alii *de quovis justo* explicant, alii quo se vertant, nesciunt, contenti modò non de Messia Filio Davidis, nostroque Salvatore Jesu Nazarenò explicetur. Quin Semi Christiani, Sociniani inquam, videntes doctrinam de satisfactione & merito Salvatoris nostri h. l. stabiliri, more suo subdole agunt, fingentes, Typicè hic tantum de Christo sermonem esse &c. Singulas sententias hic ut expendamus, termini nobis præfixi angustia non permittit, nec rei exigit necessitas, cum quædam nullum vel parvum admodum inter suos applausum inveniant aliæ vero ita sint comparatæ, ut si unam noveris, reliquas quoque noveris: quas proinde prætereuntes, illas tantum hac vice considerabimus, quæ aliquos sui defensores nactæ sunt: quibus destructis reliquæ quoque ultro ruunt.

§. 14. Inter illas autem sententias *prima* est, quæ statuit Caput hoc totum de *Jeremia* agere, *cujus*

ius defensores sese fistunt ex Judæis *R. Saadia Hagg-*
gaon teste *Aben Esra* & *Abarbanele* ad cap. 52. 13.
 quando scribunt : והגעון רב סעריהו זל פירש
 Hagggaon *Rab Sa-*
adija p. m. *explicat totam hanc sectionem de Jeremia*
 & ex Semi Judæis quidam *Anonymus* in Manufscri-
 pto quodam de fundamento relig. *Christ. B. Jacobo*
Martini olim oblato, in quô is eo audaciæ progref-
 sus, ut non solum Messiam venisse neget, sed nec
 venturum unquam concedat, idque propterea
 quia Judæi pactis, quæ Deus cum iis inierat, non
 steterint; quin & *Matthæum* cap. 8. locum nostrum
 de *Christo* citantem reprehendere non vereatur:
 Sed quem solide refutavit *B. Jacobus Martini* tract.
 de tribus *Elohim* lib. 3. c. 103. 104. 105. 106. p. 592.
 seqq. & tandem superciliosus ille & magis in scripto-
 ribus profanis, quam sacris versatus scripturæ in-
 terpres *Hugo Grotius*, qui cum omnia hæctenus au-
 sus fuerit in augustissimo nostro *Propheta Jesaia*,
 ut ne deesset advocaturâ suâ recentioribus verpis,
 atque ut nostris ægre faciat, & quantum in ipso est,
 nobis locum hunc è manibus eripiat, itidem de *Je-*
remia explicat, plerumque vestigiis dicti anonymi
 insistens ejusdemque argumentis usus. Sed bene
 hic *Abarbenel* in cap. 52. fol. 78. col. 1. post. med.
 scribit: וידעתי מרה טובו ומרה יפוי נספיו *Nescio*
quid in ea explicatione boni vel pulchri sit: Et *Abē Esra*:
 הנכון בעיני כי כרל הפרשו דבקהו כי מרה להזכיר
 ורמה אחר הנחמות ולפני הנחמות *videtur mi-*
hi tota sectio hæc coherere (cum præcedentibus &
 seqq.)

seqq.) quomodo itaque mentionem faceret Jeremie ante & post materiã consolationis? & fol. 79.c.1. post init. באמת איני רואה אפילו פסוק אחד שורה עליו וכו'.
Revera ne unum quidem versiculum video, qui de ipso (Jeremia) exponi possit. Qua enim ratione de Jeremia dicitur? Extolletur & altus erit valde? Item illud, Propter eum occludent reges os suum? nam illa ætas Prophetas habere consueverat: quomodo item dici potest, Morbos nostros portavit, & dolores nostros bajulavit &c. quasi ipsi pœna incubisset & Israël fuisset immunis: tum illud: Propter peccata populi mei plaga ipsi: Item Dedit cum improbis sepulchrum ejus, ad ipsum referri nequit; multò minus illud: Videbit semen, prolongabit dies: item: Cum robustis partietur spoliū. In quibus omnibus nihil est, quod de ipso commodè asserti possit. Unde vehementer miror, quomodo R. Haggæon in hanc sententiam perducere potuerit, & sapientes dari, qui hanc expositionem laudent, cum tamen tota illa exponendi ratio plane aliena sit, & scripturã non fulta. Hucusque Abarbenel. Quæ Grotius quoque sibi dicta puret.

§. 15. Quamvis jam in his acquiescere possemus, quod sic Gigantum fraterculos commisifemus, qui pugnam hanc inter se depugnare deberent; quia tamen procul dubio erunt, qui scire aveant, quomodo hanc suam sententiam stabilire conetur Grotius, rationes ejus qua fieri poterit brevitate, expendemus & destruemus.

C

§. 16.

§. 16. Nim. *Grotius* præconceptam suam de *Jeremia* opinionem stabiliturus fundamentum suæ interpretationis in Connexione Capitis LIII. cum capite LII ponit, ac fingit Caput LII. agere de liberatione è Captivitate Babylonica, ad quam excitetur hic populus *Israëliticus* vs. 1-6. indeque laudari *Jeremia* ministerium, qui definiturus sit ipsum tempus, quo *Zijon* rursus habitata florere debeat vs. 7-12, utpote qui omnia hæc clarissimè sibi revelata cognita habiturus sit vs. 13. quique in magno honore sit futurus apud ipsos *Chaldæos*, juxta *Jer.* 39. fin. & c. 40. unde multos miraturos esse, hominem tam egregium tam fœde tractari, detrudi in carcerem & locum lutosum, ibique & pædore & cibi inopia contabescere, sic rebus mutatis admirationi fore honorem ipsi habitum vs. 14. Interim illum (*Jeremiam*) multos ex gentibus ab idolorum cultu averfurum esse, indeque Reges, *Nabochodonosorem Chaldæum*, *Nechonem Ægyptiorum*, eorumque *Satrapas* admiraturos esse cum silentio, ubi vusuri sint omnia, quæ dixit *Jeremias*, ita ad amuffim & suis temporibus impleta esse, quia quod ab aliis explicatum non fuerit, per ipsum (*Jeremiam*) apertissimè prædictum sit vs. 15. Sed quemadmodum fundamentum *Grotii* plane arenosum est, ita quicquid eidem superstruitur, sua spontè ruit. Etenim unde probabit *Grotius* Caput LII. *Jesaiæ* de Liberatione populi *Israëlitici* ex Captivitate Babylonica, & non potius de liberatione *Zijonis* ex captivitate Spirituali

ali per Christum facta agere. Et unde constat eadem, Jesaiam hic tam prolixè & ex improvise quasi de Jeremia agere voluisse, qui demum post ducentos prope annos nascendus erat, nec ulla Prophetæ occasio data vit ejus mentionem faciendi, cùm totus Contextus monstrat, idque ulterius §. seqv. patefct.

§. 17. Sed his omnibus posthabitis Grotius Thesin suam *φωλάτσειν* conatur, atque explicationem Capituli LIII. exhibiturus ad verba vs. 1. *Quis v. credit Concioni nostræ &c.* ita commentatur. Est continuus sermo cum iis, quæ præcesserunt capite præcedente & commate 7. *Vultis scire inquit, quis ille sit futurus, de quo capi agere &c. Dabo vobis geminas ejus notas, unde cognosci possit. He note in Jeremiam quid. congruunt prius, sed potius sublimiusque, sæpe & magis κατά λέξιν in Christum.* Sed heus! Bone Groti, si hæc magis κατά λέξιν Christo conveniunt, quomodo ea κατά λέξιν de Jeremia intelligenda? an igitur duplex datur sensus literalis, an duplex potius & bifidum tuum ingenium, quo & judæis placere & Christianis non displicere voluisti? At nosti salvatoris nostri effatum: Apoc. 3, 16. *Utinam frigidus aut calidus esses: sed quia tepidus es, evomam te ex ore meo.* Sed dic quæso, quomodo hæc Jeremiæ conveniant? nimirum ait Grotius *Jeremias unus fuit, qui credidit auditui vel Concioni Jesaiæ, & ei uni revelatum fuit brachium Domini, i. e. potentia ejus in liberando populo & modo liberationis.* Sed quæ procul dubio

nulli sano homini in mentem venissent, nisi Grotius ea dixisset, cum sic non ullius fides commendetur, sed potius per interrogationem illam vim negationis habentem maxima *אמריה* Judæorum & excæcatio eorum tanto vehementius arguatur: ex adverso v. gentes, quæ nihil ante de Messia audierint, ipsum cognituræ & credituræ sint. Præterea scopus & materia concionis illius, ut contextus docet, non est liberatio ex captivitate Babylonica, sed *Servus Domini* prudenter & feliciter acturus & exaltandus, quam proinde Concionem Targumista בשורה *annunciationem pec. Evangelicam* vocat. Conf. Targum ad Jes. 41, 27. C. 52, 7. & c. 61, 1.

§. 18. Pergit nunc Grotius ad v. 2. commentando: *Et adscendit sicut ramus tener &c. sensus est* inquit: *jeremias adhuc puer Deo servire in Prophetico munere incipiet* v. Jer. 1, 6. *Sic Dominus IESUS anno ætatis 17. Doctores docuit.* Et sicut Radix de terra sitiente: i. e. *natus in paupere viculo Anathoth Jer. 1, 1. sic & Bethlehem IESU tempore vivo, quam oppido propior* Joh. 7. 42. En! iterum Grotii bifidam expositionem, sed talem, quæ omne robur capitis nostri contra Judæos destruit. Non est species &c. i. e. juxta Grotium *Nil magnificum in vultu præfert, macer & mæstus.* Et vidimus eum: *Hic Isaias sermonem tribuit hominibus Iudeis, qui cum Ieremia victuri erant, & visuri, vera esse, quæ dixerat.* Sed quæ recensere, refutare est. Hinc videmus, verum esse quod dicitur:
Dato

Dato unô absurdo infinita consequuntur. Sic Verba v. 4. Verè languores nostros ipse tulit, ita raptat Grotius: *Ille non talia meritis mala tulit, quæ nos eramus meriti. Hæc omnia ait (Jesaias) dicturos Judæos post captam urbem.* Sed quomodo hæc de Jeremia dicere potuerint Iudæi, nullâ ratione patet. Certè Iudæi ipsi pœnas peccatorum suorum tulerunt, ex pulsionem ex patria & deportationem in Captivitatem Babylonicam, Jeremiâ liberè discedente. Similiter verba v. 5. Vulneratus est propter peccata nostra, juxta Hug. *Grotium, malè tractatus:* nim. quia Grotius vidit, Jeremiam non fuisse vulneratum, ipsam significationem verbi enervare & contra totius scripturæ usum per malè tractari redere voluit. Disciplina pacis nostræ ap. eum i. e. *Monita nobis attulit salutaria, si ea recepissemus.* Et livore ejus fanati sumus i. e. *patientiam ejus nos sanati fuissimus h. e. liberati ab impendentibus malis, si verbis ipsius tanta malorum tolerantiam confirmatis habuissemus fidem.* En quomodo omnia etiam planissima contortè, & absolutè dicta conditionatè explicet Grotius contra leges boni interpretis, ita ut si quis cum D. Calovio iusto zelo commotus dicat, illa non à S. Spiritu, sed à malo dæmone fuisset Grotio suggesta, ut hæc solatio plenissima de satisfactione Christi pro peccatis hominum everteret miserisque peccatoribus eriperet, non omnino multum aberrat. Multò aliter hic B. Hieronymus: *Quod nos, ait, pro nostris debebamus sceleribus sustinere, ille pro nobis passus est, pacificans per sanguinem*

nem crucis suæ, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.
 Porrò verba v. 6. Deus incurrere fecit in eum iniquitatem omnium nostrùm, Grotius sic pervertit: *Permisit Deus ut Jeremias gravi nostro (Judæorum) crimine indignissima pateretur.* Sed neque phrasis illa ab hirco emissario Lev. 16, 20. desumpta, neque Universalitas omnium nostrùm permittit, ut hæc Jeremiæ tribuantur. Pergit v. 7. Non aperuit os suum sc. etiam tunc, cum in carcerem ageretur, & in locum lutosum, nihil fecit dixitve iracundè. Quod interpretamentum Spiritui S. in faciem contradicit utpote qui hæc ad Christum applicat, Matth. 26, 63. Act. 8, 32. Porrò v. 8. De angustia & de judicio sublatus est. Juxta Grot. *de Carcere & de judicio ablatu est i. e. liberatus tandem.* Judicium vocat hoc (Jesaias), quia si ecie judicii ipsi hæc mala imposta fuerant, v. Jer. 32, 3. liberatus autem per Babylonios. Generationem ejus quis enarrabit? i. e. erit valde longævus erit. Quia abscissus est &c. nempe cum actus fuit primum in carcerem, deinde in lacum illum cænosum, ac rursum in carcerem. Sed vim multiplicem fieri textui à Grotio, manifestum est. Etenim (1) γῆ non Carcerem sed coarctationem vel angustiam notat; nec (2) Jeremias ab angustia liberatus est, cum à Babylonicis dimitteretur, ut patet ex Jer. 43, 2. (3.) Vita Jeremiæ etsi forte longæva fuit, non tamen fuit inenarrabilis vel ineffabilis, uti hic per locutionem interrogativam ea significatur. Sed tædet me *ἡρεβλοτήτων* Grotianarum. Certe si ita Scripturam ejusque Vaticinia torquere licebit, nihil erit, quod

quod non perverti, vel ex quolibet quodlibet facile extorqueri possit. Interim ex his videmus, verum esse, quod supra Abarbenel de hac explanatione dixit: *Revera ne unum quidem versiculum video, qui de Jeremia exponi possit.* Et paucis interjectis: *Tota hæc explicandi ratio aliena est absque fundamentis scripture.*

§. 19. Falsitatem itaq; illius de *Jeremia* sententiæ R. Saadiæ agnoscens Judæi alii, ut sunt R. Sal. jarchi R. Dav. Kim chi, Aben Efra, Abarbenel Comm. in hoc Cap. LIII. R. Lippmann in Nizzachon ad h. l. & R. Isaac in Chiffuk Emuna ap. Wagenfeil. in Telis igneis Satanæ pag. 199 seqq. censent, hic de *Populo Israelitico* hodie inter gentes variè vexato Prophetam loqui. Verum ita (1) totus Consensus Veterum judæorum, qui Caput hoc de Messia explicuerunt (ut supr. Argumentò nostrò II. vidimus) planè rejicitur, negligitur, contemnitur, cum alias juxta Talmudist. effatum Jom. fol. 9, 2. טובו צפורן של ראשונים מכריסו של אחרונים
melior sit unguis antiquorum, quam venter posteriorum. Vel ut al. loquuntur טוב עוללות הראשונים מבציר האחרונים
Melior est recematio veterum, quam vindemia recentiorum. (2) De Servo hoc Domini dicitur, quod sit *prudenter acturus.* Cap. 52, 13. Sed planè aliter nobis describitur in scriptura עם איוולת וליא חכם
Populus stultus & non sapiens. Deut. 32, 6. & quod sit magis insipiens quam bos & asinus. Jes. 1. 3. conf. Jer. 4, 22. aut si dicant, quod prosperos fuce-

cessus habiturus sit post hanc captivitatem, legant
 quæso Deut. 28, 15-68. & cap. 32. tot. & parum
 successus sibi promittere poterunt. Sic (3) de hoc
 Servo dicitur, quod *exaltandus, elevandus & sub-*
limis valde sit futurus. At quisnam magis abjectus,
 depressus aut humilis magis in orbe terrarum po-
 pulus est, quam populus judaicus, utpote qui om-
 nibus nationibus abominationi est? Nec ullibi
 in scriptura habet promissionē melioris status, quin
 potius Daniel c. 9, ult. ipsis exitium usque ad finem
 minatur. (4) Servus hic dicitur *Vir dolorum* Cap.
 LIII. v. 3. quod sane non populo, sed alicui indivi-
 duo populo semper contradistincto, convenit. Si-
 militer (5) de hoc servo dicitur, quod *languores no-*
stros tulerit & dolores nostros bajulaverit. it quod i-
pse vulneratus fuerit propter prævaricationes no-
stras, attritus propter iniquitates nostras & c. v. 4.5.6.
 Sed quomodo populus judaicus nostros languores
 aut dolores h. e. pœnas peccatorum portet. Annon
 satis ipse habet, quod portet, ut non demum alio-
 rum peccata aut pœnas eorum in se suscipiat? Cer-
 tē judæi eo ipso fatentur, se in hac vita eas ferre
 non posse, dum post hanc vitam sibi fingunt Purga-
 torium, in quo demum reliquias peccatorum
 eluant. Et quī etiam id fieri posset salvā DEI
 justitia, cum inter nos (qui à Judæis hic loqui
 fingimur) & Judæos nulla detur communio, qual-
 is certe requireretur, quæque à Moralistis triplex
 statuitur, *voluntaria*, qualis est inter reum & fide-
 jussorem: *Politica*, qualis est inter Regem & subditos:
 & *Nat-*

Naturalis, qualis est inter Patrem & filium: quarum v. nulla hic locum invenit. (6) Ulterius Servus hic Dei a summa patientia commendatur, quod non aperiat os suum &c. Sed tantum abest ut Populus Judaicus hanc suam captivitatem patienter ferat, ut potius quotidie nos ad orcum devoveat, & si in ipsorum potestate esset, ad unum omnes perderet. Unde toties rebellarunt, notaque est strages multorum millium hominum, quam tempore Trajani in Ægypto ediderunt & experti sunt, itemque ea tempore Hadriani, qua *Bar Cochba* filius stellæ initio (postea verò *BarCochba* filius mendacii) dictus cum infinitâ prope Judæorum multitudine in rebellionem occisus fuit. Sic circa A. C. 609. imperante Phocâ seditionem Antiochiæ excitarunt, ubi innumeros Christianos crudeliter trucidarunt, Ita Sec. VII. in Hispania Judæi magnos motus excitarunt, dum sumtis in auxilium Africanis Judæis, in perniciem Regis omniumque Christianorum conspirarunt. Alias Seditiones & impatientiæ signa ut brevitas gratia nunc prætermittamus. (7) Ad huc Servus ille Dei dicitur, quod de angustia & judicio sublatus sit: quodque propter prævaricationem populi Dei plaga sit ei. Alius igitur est, cui propter populum Dei plaga est, alius est populus Dei ipse, propter quem huic Dei servo plaga est; Quod si itaque per hunc Dei populum, populus Israeliticus intelligendus est, non potest hic populus esse *Servus Dei, cui plaga est*, quod adeo manifestum est, ut vel manibus palpari possit.

D

(8) Por-

(8) Porro de hoc servo Dei dicitur, quod *nul-
lus dolus in ore ejus inventus fuerit* vs. 9. sed quis-
nam magis dolosus populus, quam Judaicus? Quot
fraudes, quot furta quoti die committant, vel pa-
tibula & judicia publica id testari possunt. Sic (9)
Servus hic *per scientiam suam multos justificare
debet*: sed quomodo Populus Judaicus *per scien-
tiam suam justificaret multos* non apparet. Certe
sive quis populum hunc sec. statum naturalem,
sive moralem, sive religiosum cognitum habeat,
nullam tamen inde justitiam acquirat (10) De
Servo hoc dicitur: quod *pro malefactoribus inter-
cedere debeat* vs. 12. Sed tantum abest, ut pro no-
bis intercedant Judæi, ut potius nobis tanquam ma-
ximis malefactoribus maledicant, ac contra
regnum Edomiticum h. e. Christianum orent
quotidie. Hæc & plura talia contra ipsorum sen-
tentiam ex ipso textu colligere possemus, si tem-
pus & charta id permetterent; Sed hæcenus prolata
sufficere possunt, utpote quæ ita sunt comparata,
ut non appareat, quibus artibus hæc juvari, aut
quibus rationibus hæc nostræ objectiones dilui pos-
sint.

§. 20. Videamus tamen, quibus Argumentis
inducti aut quibus fundamentis nixi supra allegati
Rabbini Caput hoc de *Populo Israelitico* explicant.
Nim. Duo hic ponunt fundamenta (1) Connexionem.
(2) Rei cum toto Contextu, ut putant, Conven-
ientiam & commodissimam ad populum Israeliti-
cum applicationem: vid. R. Abarb. Comm. in h. l.

(1) Conn-

(I) *Connexionem* itaque quod spectat, petunt eam A-
benEsra & Abarbenel ex verbis proximè præceden-
tis vers. 12. Cap. LII. *Non in festinatione exhibitis:*
quia præiturus est vobis Dominus, & colligens vos
Deus Israelis: quibus verbis de Israele sermonem
esse dicit, indeque colligit, sequentia omnia us-
que ad finem Capituli LIII. de Populo Israelitico
quoque agere. At enim vero (1) nos supra in Ar-
gumento nostro primo §. 3. multò rectius nexum
exhibuimus monstravimusque Capita LII. LIII. &
LIV. tota coherere, imprimis verò in verbis ulti-
mis vers. 12. Cap. LII. mentionē fieri *Ducis Israelis*, quā
statim v. 13. *Servus Dei* prudenter & prosperè agens
dicitur, de quò totum postea Caput LIII. agit, ceu
ibid. videri potest. (2) Non sequitur, non posse
hic de Messia agi, si in proximè præcedentibus de
populo Israelitico agatur. Etenim ap. Prophetam
tanta inter populum & inter Messiam intercedit ne-
cessitudo, ut à Messia ad populum & vicissim à po-
pulo ad Messiam facilis sit transitus. Hinc etiam
Rabbini alii, qui Sectionem hanc de Messia exposue-
runt, ne quidem de hoc nexu cogitarunt. (II.) *Con-*
venientiam vero rei cum contextu & commodam ad
populum Israeliticum applicationem quod concernit,
consistit illa in eò, (a) quod hic de quò loquitur Pro-
pheta, *Servus Dei* appelletur, quo nomine aliàs fre-
quenter *Populus Israeliticus* veniat, ut Jes. 41. 8. c.
44. 1. 2. Jer. 30. 10. c. 46. 27. Sed si loca scripturæ
consulimus, nomine *Servi* absolutè posito, uti h. l. fit,
vix populus Israeliticus ullibi designatur, sed com-
muni-

munitè additum habet Nomen *Israel* vel *Jacob*,
 ceu in proximè præcedd. locc. omnibus videre est:
 Contra verò Nomen *Servi* absolute positum usur-
 patur de Messia etiam *jes. 42, 1. (β)* quod *v. 13.* di-
 catur: *Ecce prudenter vel feliciter aget servus*
meus &c. sc. in fine dierum, tempore redemptionis,
 ubi populo Israelitico restituentur quatuor illæ di-
 gnitates, quæ ipsi in hac captivitate ablatæ sint,
 nim. (1.) Sapientia & cognitio, (2) Regnum, (3)
 Prophetia, (4) Schechina seu præsentia divinæ Ma-
 jestatis, ita Abarbenel h. l. it. (γ) quod dicatur *v. 14.*
15. Uti super te obstuperunt multi, ita asperget &c.
 juxta Aben Efram & Abarb. *Qualis gentis Judaicæ*
fuit depressio & corruptio, talis futura est excellentia
in eadem mensura, Israel enim licet pauci sint nume-
ro, disperget tamen gentes multas, vincet eas & ef-
fundet sanguinem earum. Et tum obdent Reges os
suum, quia ipsis de antiquis illis dignitatibus
sub templo primo nihil nunciatum fuit: sed
nunc videbunt, quando status eorum renovabitur.
 Sed vana hæc miserorum hominum spes & expecta-
 tio est nullis scripturæ fundamentis nixa, quin po-
 tius ea per locum *Dan. 9, 26.* quò *ad finem usque*
decreta sunt desolationes eidẽ omnis præcisa. Interim
 videmus, quid nobis Christianis, si in judæorum
 potestate essemus, ab ipsis expectandum sit,
 (δ) quod dicitur *Cap. LIII. v. 3. Contemptus & abjectissi-*
mus virorum & Vir dolorum: Talem enim esse po-
 pulum in hac captivitate. At hæc non populo in-
 tegro, sed alicui individuo, populo semper contra-
 distin-

distincto, convenire jam supra diximus. Nec quicquam juvat, quod dicunt, Populum Israeliticum hic collectivè sumi, & sic Prophetam de eo tanquam de uno Viro loqui. Præterquam enim quod hoc raro al. scriptura facit, id prius probandum, non supponendum erat, nimirum sermonem hic esse de Populo Israelitico. (ε) Quod dicatur v. 7. *Judeos sese habere in hac Captivitate instar agni os suum coram tondentibus non aperientis*, id quod faciant in exactionibus & vectigalibus: ita Abarbenel. Sed quam patienter illas exactiones sæpe tulerint, præced. §. num. 6. monstravimus. (ζ) Quod dicatur v. 9. *Posuit sepulchrum ipsius cum improbis* &c. nim. quia juxta R. Salom. tradat populus Jsraëliticus seipsum sepulchro, quando ad mortem illos condemnant, occidendos & sepeliendos instar asini, vel juxta Abarb. quod ne quid. in morte ab improbitate gentium securi sint: post mortem enim & sepulturam in densissimis tenebris illos è sepulchris suis extrahi, ut ipsis vestimenta sepulchralia exuantur & corpora ipsorum ignominia afficiantur. Sed falsa hæc sunt omnia, cum ipsis plus satis inter Christianos libertatis concedatur & benignitatis exhibeatur: nec quisquam eos post mortem ignominia afficit, multo minus occidit, modo à criminibus capitalibus abstineant. Alia, quæ pro populo Judaico afferunt, jam præced. §. diluta sunt.

§. 21. *Abarbenel* itaque, qui cæteris Rabinis oculatior esse vult, videns hanc explicationem subsistere non posse, aliam isque solus ad o-

tentandum ingenium suum mundo obtrudere,
 atque totum hoc vaticinium ad *Josiam Regem Judæ*
 torquere voluit. Sed quod supra Abarbenel de R.
 Saadia Haggæon sententia, quæ Pericopen hanc de
 Jeremia exponebat, id nos hic de novo hoc Abar-
 benelis commento dicere possumus: *Nescio quid*
boni aut pulchri in eo sit. Certe ne unum quidem
 comma est, quod commodè Josiæ applicari pos-
 sit. Etenim (1) Hic Servus Dei dicitur *prosperè &*
feliciter acturus Cap. 52. 12. sed quam infelici suc-
 cessu contra Nechonem regem Ægypti usus fuerit
 Josias, ex 2. Chron. 35. 20. constat: quod obser-
 vans Abarbenel fingit vocis ישרי significationem
 esse tantum *intelligenter agere.* Sed verbum illud
 non notat tantum *internam prudentiam & sapien-*
tiam, ut fingit hic Abarbenel, sed & externum &
 felicem rerum sapienter excogitarum successum,
 ceu patet partim ex loco 1. Sam. 13. 14. partim ex
 optimorum Hebræorum interpretationibus v.
 Targ. R. Sal. Jarchi & Kimchi ad alleg. loc.
 (2) Super hoc servo Dei *multi debent obstupescere,*
 quin *ipsi reges os suum comprimere.* Sed tale quid
 nec de Nebucadnezer, neque de Nechone, ne-
 que de aliis regibus legimus: quin potius Necho
 rex procul dubio ob reportatam a Josia victoriam
 gavisus fuit. Et (3) quomodo Josias *multas per-*
sperisit gentes? (4) Servus hic *debuisset aliorum lan-*
guores & dolores h. e. peccata *portare:* sed Josias
 propriæ temeritatis pœnas dedit: (5) Servus hic
ex angustia & judicio debuisset ereptus esse, ita ut
nemo

nemo generationem ejus enarrare possit, atque ita post mortem *habere debuit semen & esse longævus*. Sed Josias ex angustia non ereptus, sed potius in ea mortuus fuit, nec unquam resurrexit, multo minus dies prolongavit aut inenarrabilem habuit generationem. (6) Servus hic *per suam scientiam debuit justificare multos*. Sed Josias per suam scientiam nemipem justificavit, utpote qui ipse justificatione opus habuit. (7) Servus hic tandem *magnam cum fortibus prædam partiri debuit*: sed tantum abest, ut Josias prædam acceperit, ut potius vitam & ferme regnum amiserit vid. 2. Paral. 36, 3.

§. 22. Hæc omnia quamvis adeo clara sint, ut qui contrarium asserere velit, contra Solem loqui videri possit: nihilominus tamen Abarbenel novam hanc suam Amasiam ornare, & ne in foribus suis jaceat, duobus fulcris stabilire conatur, nim. (1) Connexione totius Contextus. (2) Applicatione ejusdẽ ad Regem Josiam (a) *Connexionem* desumit ex Cap. LII. 1. ubi de Nechone Rege agi contendit, indeq; colligit, Prophetam eã occasione simul de Josia ac bello cum Nechone habito qf. in parentesi agere voluisse. Sed falsissima hæc est & mere precaria hypothesis, quippe cujus ne minimum quidem in textu extat bestigium. Nec probant id verba v. 1. *Non perget invadere te amplius, præputiatus & immundus*. Etenim unde novit Abarbenel, per hunc *præputiatum & immundum* præcise intelligendum esse Regem Nechonem? Imò non Necho Judæam, sed Josias prius *invasit* Nechonem; (β) *Applicatio*
ve.

verò meris nititur falsis commentis & vocum significatione perversa, quorū pleraque in præcedentibus simul notata & refutata sunt, ut novo hic labore vix opus sit. Breviter tamen Abarbenelis expendamus rationes: nim. (1) dicit vers. 13. *Josiam prudenter administrasse regnum, ac regem fuisse valde sublimem propter insignem pietatem*; 2. Chron. 34, 5. 7. Resp. id de initio quidem regni ejus verum est, sed finis non coronavit opus. Nec major fuit suis majoribus, sed omninò Davide & Salomone minor. (2) ad vers. 14. *Ob Israelem faciem Josæ à Pharaone Nechone & militibus ejus deturpatam fuisse* 2 Chron. 35, 23. at illud ibid. non legimus, sed potius, eum jaculo fuisse trajectum ut pugnam exire coactus fuerit. (3) ad vers. 15. *Ob Josiam interfectum multorum Ægyptiorum sanguinem fustum esse, & Nebucadnezarem cum sociis suis os suum clausisse propter ea, quæ Pharaoni Nechoni evenerint per ipsos, dum viderint præter opinionem ejus interitum.* At coactè phrasis illa *adsperget multos per: propter ipsum occidentur multi*, explicatur. Sic Rex Nebucadnezar potentissimus juxta ac fortissimus Rex cur ob victos Ægyptios ita obstupuerit, ut os suum occluserit, & non potius in triumphum & juba eruperit, non patet. (4) Ad Cap. LIII. vers. 1. *Neminem potuisse credere, quod Josias interfectus fuerit tam sanctus, contra vero Nechonem hominem fuisse nullius pretii, & impium &c. & tamen propter ipsum brachium Domini se exeruisse*

exeruisse adversus Josiam. Resp. Quis hoc non credat, si quis temerarium bellum suscipiat, uti Josias fecit, & in eo pereat? Præterea phrasis: *Brachium Domini super quem est revelatum*, planè contra sensum v. 10. capitis 52. explicatur. (5) Ad v. 4. 5. 6. Josiam *ob peccata populi*, (sc. idolatriam tunc in populo frequentissimam), *mortuum esse*, utpote quæ (peccata) Deus ipsi imposuerit: unde & Judæos statuere, quod non à Nechone, sed à Deo percussus fuerit. Sed si Josias populi peccata tulit, utique populo postea parsum fuit: cujustamen contrarium constat ex 2. Chron. 36, 3. seqq. Ad v. 7. Josiam, quamvis Ægyptii percuti fuerint, tamen patientissime calamitatem suam tulisse, nec *os suum aperuisse, sicut agnus ad matationem ductus*. Verum Josiæ hæc planè non conveniunt, is enim armatâ manu Pharaoni obviam ivit & ut postea pugnâ exiret, coactus est. Ad v. 8. scribit, Josiâ ab Imperio & judicio nunc sublato *quis intercedet pro generatione ejus?* vel quis docebit illam salutaribus admonitionibus? Sed quæ meræ Textus perversiones sunt: & quando tandem harum erit finis? Ad v. 9. *Et posuit Deus* נחמני. ע. 7. ל. ע. per improbos Ægyptios sepulchrum ejus, quippe qui causa mortis & sepulturæ ipsius extiterunt: *quamvis violentiam non fecerit, nec dolus in ore ejus*, utpote qui pientissimus rex fuerit. At explicatio hæc plane contra genium linguæ sanctæ est. Sic quod omnino violentiam fecerit Josias, docet ipsum bellū temerarium contra Nechonem susceptum.

E

Ad

Ad v. 10, sed Israelitæ præ summo mœrore conquerruntur : *Ab! nec iudicii nec iustitiæ opus hoc fuit, sed merum Dei beneplacitum. Quod si animam suam pro reatu posuisset i. e. peccato & iniquitati more majorum operam dedisset, vidisset semen, dies suos prolongasset, uti impii communiter diutius, quam pii vivunt.* Verum hi murmurantes aut idololatræ impii fuerunt, aut pii Israelitæ. Non illi, quippe qui mortem Josiæ diu optarunt : nec pii Israelitæ : hi enim Deum suū non ita blasphemassent. E, hæc nugæ sunt. Præterea Josias utique semen vivus vidit 2. Par. 36, 1. 2. quomodo igitur conqueri poterant, Josiā semen non vidisse. *Ad vs. 11, 12. At inquit Deus istis vestris cogitationibus non indulgendū*: nam pro molestia vulneris & mortis Josias nunc præmio hoc coronatus est, quod omni gaudio in beato seculo se fatiari sentit. Ideo & in resurrectione iustorum dabo ei partem cum magnis scil. Patriarchis, quia iudicium meum tanquā iustū approbavit, seque inter peccatores numeravit. Sed hæc adeo sunt contorta & a verbis text⁹ origin. aliena, ut nihil sani in hoc glossemate habeatur, ceu conferenti textum cum Glossa manifestū fiet. Et sic tandem harum nugarum, quas magnus ille Doctor Abarbenel plenis buccis effutiit, finis est.

§. 23. Alii tandem, observantes nullam harum explicationum defendi posse, eò abeunt, ut de quovis iusto caput hoc, si non totum, unam tamen alteramve ejus partem modò huic, modò alii iusto tribuant vel applicent. Occasionem a. sumunt à di-

à diversa hujus loci ap. quosdam Talmudicos Doctores expositione, & applicatione, ubi aliqua ad Messiam (ut supra Argumento III. vidimus), aliqua ad Mosen, aliqua ad quendam R. Akibam referuntur. De Mose Cap. 53. quidam R. Semlaj in Codice Sota fol. 14. exponit, dum quærit, *Cur Moses desideraverit ingredi in terram Israelis?* & respondit, *quod multa præcepta data sint Israël, quæ non nisi in terra Israelis observari possint: quare Mosen terram sanctam ingredi voluisse, ut sub manu ductione sua omnia illa præcepta observarentur, quod Deo ita placuerit, ut præmii loco promiserit dare partem, pro multis, juxta Cap. 53. v. 12.* Sic R. Alfchech, quamvis ad Cap. LII. 13. fateatur, Rabbinos suos uno ore juxta receptam traditionem statuere, hic de Rege Messia sermonem esse, quin ipse pleraq; de Messia explicet, tamē v. 9. hujus Capituli itidem ad Mosen accommodat nim. Ad verba *ויתן ארורשעים קברו* (vulgo) *Et posuit cum improbis sepulchrum ejus &c. seqq.* habet q. d. *Ecce proferam tibi demonstrationem à principe omnium prophetarum, & præstantissimo omnium, qui creati sunt, qui post mortem suam sustinuit afflictionem solito majorem, propter iniquitatem generationis: quia ipse posuit cum improbis sepulchrum suum, Mosen dico, Magistrum nostrum, cui Pax. secundum sapientes b. m. qui sepultus est extra terram Israelis cum mortuis in deserto, qui impii erant & indigni, ut fruantur futuro seculo, nisi dolore affectus fuisset Moses, ut ap. ipsos sepeliretur extra terram Israelis, eosque secum reduceret scil. ad mundum futurum:*

Et cum divite scil. Korah, quamvis ipse (Moses) violentiam non fecerit, scil. sicut generatio deserti, &c. &c. Sed *Talmud Hierosolymitanum Codice Schekalim* ex sententia cujusdam R. Jonæ ad R. Akibam, qui tempore Imp. Hadriani seductorem illum Bar Cochba pro Messia agnovit, applicat, qui juxta *Cod. Berachoth fin. seipsum tradiderit supplicio & animam suam in mortem effuderit ad sanctificandum nomen Dei bened. Violenter enim raptatum fuisse ad supplicium, & durissimo moris genere affectum: ferreis enim pectinibus carnem ipsius pexam esse donec animam suam efflaret. Ubi Glossator En Israël* hanc expositionem admodum laudat sibi que & omnibus Judæis gratulatur, quod tam feliciter invenerit virum, ad quem versus iste referri possit. Et tandem hinc colligit, Esaiam non de certo quodam viro, sed de *quovis justo* indeterminatè vaticinatum esse. Sed hæc refutatione indigna esse vel ex eo patet, quod totus noster Contextus non de pluribus, sed de uno tantum subiecto agat, unde & hæc sententia ab omnibus fere recentioribus est rejecta. Nihil itaque restat, quam ut antiquorum Judæorum ac *γρηγοριαν* Christianorum sententiam Caput LIII. Jesaiæ de Christo, unico ejus scopo explicantem, utpote textui nostro ejusque cum Antecedentibus & Consequentibus optime convenientem, amplectamur, nec nos per nugamenta vel Judæorum vel Pseudo-Christianorum dimoveri patiamur.

§. 24. *Argum. V.* Evincit idem *Infirmitas contrariarum Rationum contra nostram de Messia sen-*

sententiam, quas in compendium quasi redactas nobis Objicit R. Isaac Ben Abraham in *Chissuk Emuna* cap. XXII. ap. Cl. Wagenfeil. p. 199. seqq. ubi ex versione ejusdem seqq. habet objectiones.

§. 25. *Obiectio I.* Hoc argumentum (quod Christiani Cap. LIII. Jesaia de Jesu suo Nazareno explicant) nullius firmitatis est. *Etenim cum Scriptura dicit: Ecce prosperabitur servus meus; quomodo id de Jesu Nazareno interpretari queunt, cui ex stulta sua opinione Deitatem assignant? An enim Deus vocabitur Servus in verbis Prophetae? Resp.* Stulta potius hæc opinio est in cerebro Verpæ nata: Messias enim est servus Dei sec. suam humanam naturam, Deus verò secundum suam divinam naturam, uti & vocatur Jehovah Jer. 23. 5. 6. & c. 33. 15, 16. nec dicitur vulgari ratione servus, uti Moses Num. 12, 7. aut ut David, sed planè peculiari ratione & ob statum exinanitionis. Unde Jes. 43, 10. dicitur *electus Dei servus*, itemque propter perfectissimam obedientiam, quâ Patri obediens fuit usque ad mortem, mortem autem crucis. Phil. 2, 8. *Excipit R. Isaac*, Negando nostrum Messiam esse Deum, ut pote qui nec à se ipso, nec ab aliis ullibi in N. T. vocetur Deus. Sed contrarium manifestum est ex Locis Joh. 20, 28. Act. 20, 28. Rom. 9, 5. 1 Joh. 5, 20.

§. 26. *Obiect. (2)* *Verba extolletur & elevabitur & altus erit valdè, minimè in illo impleta fuisse. Etenim morti ad judicatum fuisse ad instar reliquorum hominum, ex infima face plebis. Resp.* Hæc mutuò se non tollunt: utrumque enim de

Messia nostro prædictum est Ps. 8, 6. 7. *Discere facies eum paululum à Deo, sed gloria & decore coronabis eum, & Ps. 110, 7. De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput. Zach. 9, 9. 10. Messias veniet mansuetus & pauper & vectus asino: sed tamen dominabitur à mari ad mare & à flumine usq; ad fines terre.* Et sicut Joseph prius in carcerem detrusus, postea verò ex eo liberatus, & vicarius Regis Ægypti constitutus: ita & noster Messias prius in statu eximianitionis varias afflictiones, quin acerbissimam mortem crucis pati debuit; postea verò in statu exaltationis tertio die ex mortuis resurrexit, ascendit in cælum & ad summam gloriam euectus, sedet ad dexteram patris, atque æquali potentia, gloria & maiestate cum eo fruatur, *dominatur in medio hostium suorum, quos habet scabellum pedum suorum: Habet populum devotum in die potentia eius Ps. 110. 1. 2. 3. Nomen eius gloriosum est in universa terrâ. Ps. 8. 2.* Ut ita utrumque de una persona dici possit, sed pro diversitate temporis & status.

§. 27. Object. 3. *Non in eo (Jesu Nazareno) locum reperire verba: Videbit semen, prolongabit dies, cum omni semine fuerit destitutus. Non posse a. (Christianos) asserere, Discipulos semen ipsius vocari: non enim uspiam reperias, inquit, discipulos seminis nomine appellari; tantum liberos dici animadvertimus, prout præceptoris Patrum nomine indigitari solent. At semen nemo dicitur, nisi qui ex lumbis alterius prodiit. Resp. Quamvis Messias noster nullos habuerit liberos naturales, atque Apostoli eius discipuli fuerint, non liberi, utpo-*

ut pote ab ipso non nati; sciendum tamen, hic sermonem esse non de semine & liberis naturalibus, sed spiritualibus. Uti enim ipse Caput spirituale est regni sui, ita & spirituale semen habet ac spirituales liberos, nim. omnes fideles ac credentes: in hisce liberis suis vivit perpetuo usque ad consummationem seculi. Falsum autem est, neminem dici *semen* aut filium in scriptura, nisi qui ex lumbis alterius prodierit. Etenim contrarium docet Locus Ps. 87, 3. 4. 5. 6. ubi expresse dicitur, *quod in Zion homines nasci debeant per predicationem gloriosorum, que predicantur in ea.* Atque hi ipsi sunt, quos etiam h. I. Iesaias describit v. 11. quod per Cognitionem Messiae justii multi fiant. Præterea *semen* & *liberi* dicuntur in scriptura etiam *discipuli*, uti filiorum Prophetarum mentio fit 2. Reg. 2, 3. & Ies. 8. 18. ipse Propheta de suis auditoribus & discipulis dicit: *Ecce ego & nati, quos dedit mihi Dominus* teste Talmude Hierosolymit. Codice Sanhed, fol. 28. col. 2. Quin ipse Abarbenel ad Gen. 3, 15. fatetur antiquos Judæos per *semen Serpentis* intellexisse Cananæos, non quasi ex serpente nati sint, sed quia serpentis malitiam & opera exercuerint, quid itaque prohibet, quò minus fideles Christi *semen* & *liberi* dici queant.

§. 28. *Object.* 4. Idem R. Isaac l. c. *Haud magis posse affirmari, ait, quod dies prolongaverit, quia anno etatis tertio & trigesimo fuerit occisus. Atque rursus non licere diurnitatem dierum de Deitate accipere. Deum enim ait nullo tempore circumscribi eundemque primum & novissimum esse, annosque ejus non pati imminutionem. Resp.* Quamvis Christus tantum per triginta & tres annos in his terris vixerit; non tamen eidem contrariatur, quod dies suos prolongaverit: sicut enim Propheta sibi non contradicit, quando dicit: *Si posuerit delictum vel pro delicto animam suam* i. e. si mortuus fuerit pro delicto, *prolongabit dies;* ita nec illud sibi contrariatur. Etenim non in sepulchro mansit, sed tertio die resurrexit & vivit nunc à seculo in seculum. Apoc. I, 18. Ceterum supervacanea est Judæi exceptio, quod non sec. divinitatem dici possit vivere. Nemo n. Christianorum, quantum quidem nobis constat, hoc unquam effugio usus fuit.

§. 29. *Obijc. 5. Qua jam ratione exponere possint (Christiani) verba: Idcirco pradam dabo ei inter multos & cum robustis partietur pradam. Quinā quæso sunt illi multi & fortes ex ipsorum sententia, quos nactus est, & cum quibus prædā dividet? Rsp. Multi illi, quos Pater cœlestis filio suo dedit, sunt gentes ipsi in hereditatē datæ Pf. 2, 8. & insulæ ad ipsum convertæ Jel. 40, 8. 9. quarum innumerabilis multitudo est. Fortes a. quos Messias prædam habiturus est, sunt ejus hostes, Diabolus cum omni infernali caterva juxta Pf. 68, 19. ubi de Davide Messia *Ascendisti in altum, duxisti captivam captivitatem, accepisti dona pro hominibus, & etiam rebelles, ad in habitandum Dominum Deum.**

§. 30. *Obijc. 6. Quis sensus verborum sit? Pro defectuoribus intercessit. Cui enim pro peccatoribus supplicavit, si ipse, ceu in-
pristime persuasi sunt, Deus erat? Rsp. Christus pro suis hostibus & peccatoribus in Cruce oravit ad Patrem suum, ut Homo & voce humana Luc. 23, 34. Et quamvis sit θεός & πῶτος totusque Christus oraverit, non tamen oravit sec. divinitatem & ut Deus, sed oravit sec. humanitatem & ut homo. Et si enim Pater & Filius ejusdem sunt essentia: non tamen sunt una eademque persona: & sic non semetipsum, sed Patrem oravit.*

§. 31. Quibus sic expeditis tandem coronidis loco totam hanc disputationem includimus huic Syllogismo: Quamcunque sententiam & expositionem Loci V. T. evincit (I) Contextus scum præcedentibus non minus ac sequentibus Cohæsiō omniumque ejus partium applicatio. (II) Infallibilis ac frequentissima Spiritus S. explicatio. (III) Antiquissimorum Judæorum (aliàs adversantium) & Christianorum tantum non omnium Consensus & Autoritas (IV) Contradictentium perpetua fluctuatio & collisio & (V) Contrariarum rationū & Autoritatum infirmitas: illa expositio certa, firma ac omnibus aliis est præferenda, tanquam quæ firmis nititur principiis Hermeneuticis. Atqui de hac nostra expositione præsentis loci controversi, (quod habeat pro *Obiecto Messiam Salvatorem nostrum,*) verum est prius, (ceu quinque illis Membris totidem Argumentis probatum dedimus) E. & posterius
ET TANTUM HAC VICE.

Fd 5611

ULB Halle

3

002 715 18X

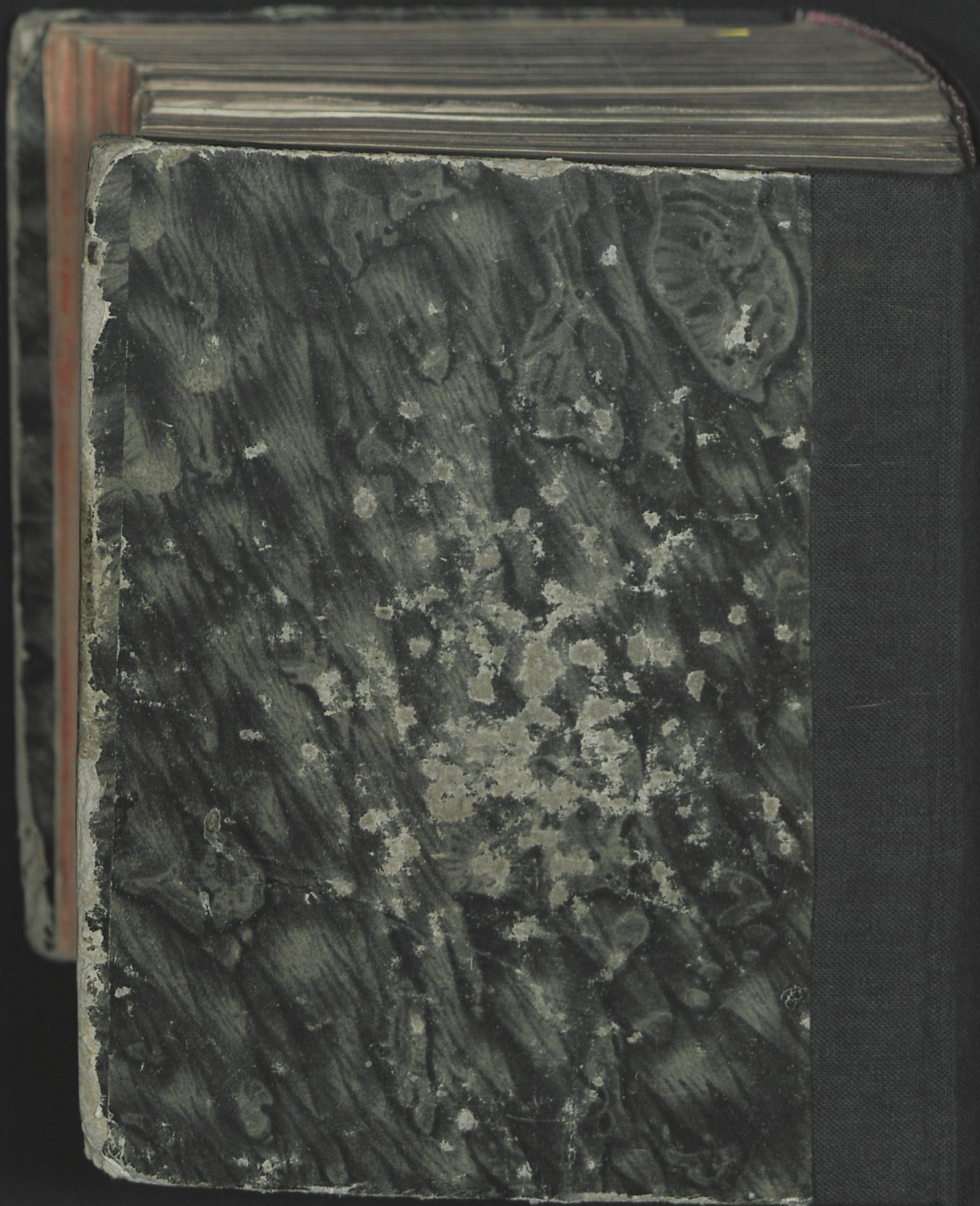

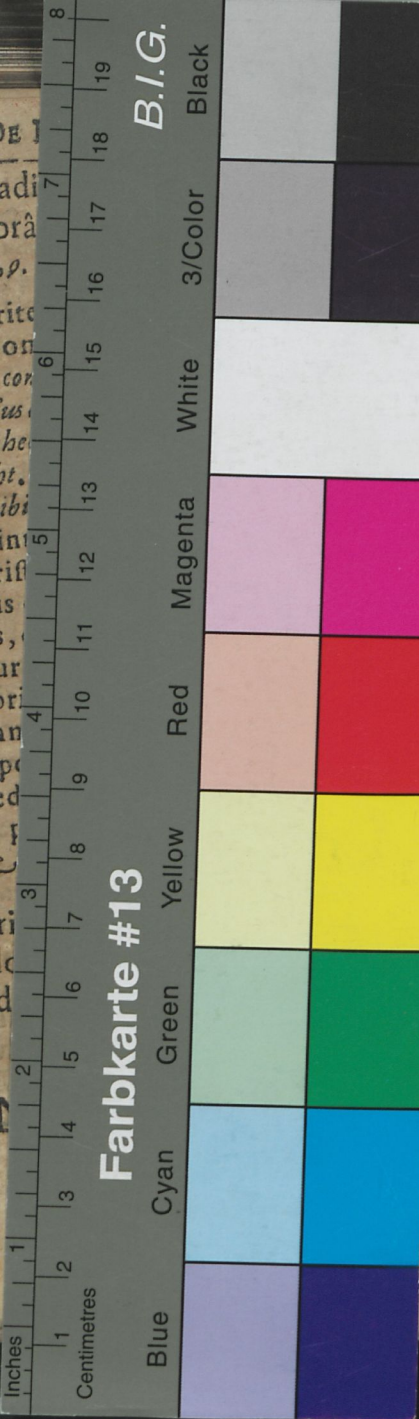
71+306

VD 77

NC

DISSERTATIO THEOLOGICA,

Quæ

MESSIAS

CAPITIS LIII. JESAIÆ,

SCOPUS UNICUS

esse,

Contra Hug. GROTIUM & JUDÆOS recentiores demonstratur,

Quamque

DIVINA FAVENTE GRATIA

CLEMENTISSIMIS AUSPICIIS

FRIDERICIANIS,

PRÆSIDE

HENRICO OPITIO,

SS. Theol. Doct. ejusdemq; Prof. Ord.

Ad diem Junii MDCCII.

publicè defendet

JOSIAS HENRICUS OPITIUS, H. F.

SS. Theolog. Cult.

K I L O N I,

Typis Bartholdi Reutheri, Academ. Typogr.

32

